

ADVIES VAN HET INNOVATIEPLATFORM-VO

KIES VOOR HET COMMUNITY PLUS-MODEL

Hans Reiber, Innovatieplatform-VO

In maart van dit jaar heeft de VO-raad de Investeringsagenda voor het VO geformuleerd voor de periode 2011 - 2015 onder de titel 'Ruimte voor ieders talent'.¹ Hierin stelt de VO-raad vast dat 'het onderwijs te maken heeft met een leerlingpopulatie die in toenemende mate complex en heterogeen van samenstelling is'. De grootste uitdaging voor het onderwijs is dan ook het 'optimaal benutten van het talent van al deze verschillende leerlingen', door het bieden van maatwerk aan alle leerlingen. Eén van de ontwikkelpunten die daartoe in 'Ruimte voor ieders talent' wordt genoemd, is een hernieuwde focus op onderwijsinhoud en het innoveren van onderwijs. De VO-Investeringsagenda noemt daarbij VO-content, de open gedigitaliseerde leermaterialenbank voor het voortgezet onderwijs die benaderbaar is via Wikiwijs. VO-content biedt een zo volledig mogelijk pakket aan kwalitatief hoogwaardig open digitaal leer materiaal voor het gehele voortgezet onderwijs. Het Innovatieplatform-VO is in het voorjaar van 2009 gestart met het verzamelen en toegankelijk maken van bestaand leer materiaal. Inmiddels is een grote hoeveelheid materiaal beschikbaar en wordt het nodig om VO-content verder te structureren, te verbeteren, uit te breiden en de continuïteit van VO-content te borgen.

In opdracht van het Innovatieplatform-VO heeft het adviesbureau Verdonck, Klooster & Associates een businessplan opgesteld waarin een aantal scenario's worden geschetst op basis van rekenmodellen en toekomstverwachtingen. In dit artikel worden twee scenario's voor het businessplan beschreven die mogelijkheden bieden om VO-content verder te ontwikkelen tot een kerndoel- en eindtermendekkend leermaterialenbestand van hoogwaardige kwaliteit.

Uitgangspunten van het businessmodel

Alvorens tot een beschrijving van het community plus-model te komen, wordt eerst een aantal uitgangspunten geschetst waarmee bij de uitwerking van het businessplan rekening is gehouden.

¹ Ruimte voor ieders talent, VO Investeringsagenda 2011-2015. (2010) VO-raad. Zie <http://www.vo-raad.nl/assets/4504>

- 1 VO-content dekt na 2 jaar (eind 2012) alle kerndoelen van de onderbouw tenminste éénmaal af. Overigens zal dan ook al veel materiaal voor de bovenbouw beschikbaar zijn.
- 2 Met ingang van 2016 moet een stabiele situatie zijn bereikt, waarin de belangrijkste activiteit bestaat uit het in stand houden (onderhouden en verder laten ontwikkelen) van het materiaal. De VO-raad wil en zal geen uitgever van leermateriaal worden en dus ook nooit eigenaar van het materiaal. Het eigenaarschap blijft in handen van de collectieaanbieders.
- 3 VO-content stimuleert het beschikbaar maken van interactief leermateriaal omdat het de docenten ontlast, hun positie vakinhoudelijk en vakdidactisch versterkt en hen in staat stelt meer maatwerk te bieden aan de leerling.
- 4 VO-content werkt samen met een aantal sleutelpartners. Kennisnet en de Open Universiteit leveren het Wikiwijs-platform. Daarnaast ondersteunen ze de implementatie van digitaal leermateriaal in het onderwijskundig proces en de professionele ontwikkeling van de docenten. SLO neemt verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van het kwaliteitszorgsysteem van VO-content, definieert leerlijnen zodat ook op dat niveau leermateriaal gezocht en gevonden kan worden en werkt aan de ontwikkeling van de contentcatalogus voor open gedigitaliseerd leermateriaal. Het platform VVVO (Vakinhoudelijke Verenigingen Voortgezet Onderwijs) zal naar verwachting een belangrijke functie gaan vervullen bij het vakinhoudelijk en vakdidactisch reflecteren op het materiaal ten behoeve van kwaliteitszorg. Tot slot worden de lerarenopleidingen beschouwd als een uiterst belangrijke sleutelpartner. De studenten gaan de basisvaardigheden leren om digitaal leermateriaal te ontwikkelen, aan te passen en te kunnen gebruiken.
- 5 VO-content bevat complete leerlijnen. Dat maakt het mogelijk materiaal uit VO-content boekvervangend te gebruiken. Natuurlijk zal het niet zo zijn dat iedere docent nu alle boeken vervangt. Wel gaat er ruimte komen om variatie en maatwerk in het gebruik van leermateriaal te realiseren.
- 6 VO-content zal alleen leermateriaal opnemen dat voldoet aan de eerste twee pijlers van het door SLO ontwikkelde systeem van kwaliteitszorg. Deze twee pijlers zijn 'vindbaarheid' en een beschrijving van het ontwikkelproces. Zodra materiaal in VO-content is opgenomen start het verdere proces van kwaliteitszorg. Daarbij wordt er jaarlijks door veel gebruikers en experts gereflecteerd op gebruikersgemak, volwaardigheid (ook op leerlijnniveau), vakinhoudelijke en vakdidactische kwaliteit en de relevantie van het materiaal.
- 7 Het businessmodel gaat uit van een inkomstenstroom vanuit een vaste bijdrage van de vo-scholen. Dit past bij het gegeven dat alle Nederlandse vo-scholen, los van de hiervoor genoemde bijdrage, kosteloos het leermateriaal kunnen gebruiken en verzekerd zijn van kwaliteitszorg op het materiaal. Daarnaast werkt de gezamenlijke financiering stimulerend voor het gebruik. Zeker niet onbelangrijk is dat het gezamenlijke scholenveld opdrachtgever wordt van VO-content. Die zal er voor moeten zorgen dat VO-content een belangrijke vindplaats wordt van leermateriaal en een bouwsteen gaat vormen van het leermiddelenbeleid van scholen. VO-content, sterk door samenwerking.

Hierna volgt een beknopte schets van twee mogelijke businessmodellen die door het Innovatieplatform-VO als realistisch worden beoordeeld.

Communitymodel

In het communitymodel kiest de VO-raad (samen met sleutelpartners Kennisnet, OU en SLO) voor een actieve rol in het stimuleren van digitaal open leer materiaal. VO-content maakt afspraken met eigenaren van contentcollecties (samenwerkingsverbanden, individuele scholen, stichtingen, educatieve uitgeverij e.d.) over het vrije gebruik van hun content door het gehele vo-veld. De contenteigenaren ontvangen een vergoeding voor onderhoud, actualisatie, beheer en verbetering van hun collectie. Dit businessmodel kent naast vaste kosten ook variabele kosten, die toenemen naarmate er meer content beschikbaar komt. Volgens het rekenmodel nemen de kosten per leerling per jaar geleidelijk toe van € 7,32 in 2011 tot € 29,14 in 2015. Vanaf 2015 blijven de kosten op hetzelfde niveau. Het communitymodel stimuleert het beschikbaar komen van digitaal leer materiaal op een actieve manier. Het model biedt een krachtige impuls voor het beschikbaar komen van open (niet-commercieel) materiaal. De beschikbaarheid van middelen voor onderhoud, actualisatie en beheer van het materiaal zullen collectieaanbieders stimuleren hun collectie 'door te ontwikkelen' door uitbreiding met nieuw leer materiaal en extra functies. Het tempo waarin het leer materiaal in VO-content kerndoel- en eindtermdekkend zal zijn hangt bij dit businessmodel af van de beschikbaarheid van collecties.

Community plus-model

Het community plus-model is gelijk aan het communitymodel, met één aanvulling: het biedt de grootst mogelijke zekerheid dat het vo in 2015 kan beschikken over meerdere malen kerndoel- en eindtermdekkend leer materiaal. Er wordt financiële ruimte gecreëerd voor het geven van gerichte opdrachten voor het ontwikkelen van leer materiaal ter vulling van een leerlijn (door een commerciële of niet-commerciële partij). Daarbij kan met name een impuls worden gegeven aan de ontwikkeling van interactief leer materiaal. Ook in dit model nemen de variabele kosten toe naarmate er meer content beschikbaar komt. Ten opzichte van het communitymodel zijn er daarnaast extra kosten voor het stimuleren van partijen om gericht nog ontbrekend leer materiaal te gaan ontwikkelen. Volgens het rekenmodel nemen de kosten per leerling per jaar geleidelijk toe van € 19,43 in 2011 tot € 38,03 in 2015. Vanaf 2015 blijven de kosten op hetzelfde niveau. Het community plus-model stimuleert het beschikbaar komen van open digitaal leer materiaal in VO-content op een actieve manier. Daarnaast biedt het ruime mogelijkheden om ervoor te zorgen dat het leer materiaal in VO-content eind 2015 daadwerkelijk kerndoel- en eindtermdekkend zal zijn en er meerdere varianten beschikbaar zullen zijn.

Het Innovatieplatform-VO zal in het najaar van 2010 een helder overzicht publiceren van de collecties die nu al in VO-content beschikbaar zijn en de collecties die uiterlijk begin 2011 beschikbaar zullen komen. Daarbij gaat het om grote hoeveelheden kwalitatief goed materiaal, dat al in het schooljaar 2011-2012 bruikbaar kan zijn als aanvullend, of zelfs vervangend materiaal. Wanneer het vo-veld besluit om een van de twee beschreven businessmodellen

te financieren kunnen de scholen mogelijk al op korte termijn baten realiseren. De kosten van VO-content (bij beide modellen) zijn al terugverdiend als een school besluit een of twee werkboeken te vervangen door open leer materiaal uit VO-content.

De ruime aandacht die in dit bestek bestaat voor het kostenplaatje van VO-content neemt niet weg dat de belangrijkste motieven voor het gaan gebruiken van VO-content, op een heel ander vlak liggen. We gaan daar in het kader van het businessmodel niet uitgebreid op in, maar noemen kort de beschikbaarheid van een hoeveelheid goed vindbaar en kwalitatief hoogwaardig materiaal, dat ruimte biedt aan maatwerk voor leerlingen. Digitaal leer materiaal biedt ook gemak voor docenten, met ruimte voor maatwerk en talentontwikkeling. Open digitaal leer materiaal geeft docenten meer betrokkenheid bij het vak door de mogelijkheid het leer materiaal naar eigen keuze te arrangeren of aan te passen. Dit draagt bij aan de professionalisering van docenten en positieve herwaardering van het beroep. Overigens geven docenten al jarenlang in allerlei onderzoeken over gebruik van digitaal leer materiaal aan dat de beperkte beschikbaarheid een belangrijk knelpunt is. VO-content is mede bedoeld om dit euvel te verhelpen.

Tenslotte

Het uitsluitend beschikbaar stellen van open digitaal leer materiaal is niet voldoende voor het realiseren van maatwerk in de school. Het model 'Vier in Balans Plus'² laat zien dat de beschikbaarheid van de juiste leermiddelen (content) in balans moet zijn met de visie van de school, het kennisniveau van docenten en de kwaliteit van de ict-infrastructuur. Leiderschap in de school en effectief samenwerken zijn daarbij nodig om tot verandering te komen. De scholen zullen daarom de komende jaren ook veel energie moeten steken in onder meer leermiddelenbeleid als onderdeel van het schoolbeleidsplan, professionalisering van schoolleiders, docenten en andere onderwijsmedewerkers, een adequate ict-infrastructuur in de school en aanpassingen in de schoolorganisatie om talentontwikkeling bij leren en diversiteit in het onderwijzen en de begeleiding van leerlingen mogelijk te maken.

Als voorzitter van het Innovatieplatform-VO ben ik ingenomen met de uitkomsten van het onderzoek naar mogelijke businessmodellen voor VO-content. Het is een solide onderzoek op basis waarvan bestuur en leden van de VO-raad een weloverwogen keuze kunnen maken. Daarmee kan een stevige basis worden gelegd voor het meer gaan werken met digitaal leer materiaal in de schoolomgeving. Collectief kunnen we hiermee als vo-veld een geweldige impuls geven aan de broodnodige landing van ict in de school en de kwaliteitsverbetering van het onderwijs.

Bron

Advies Businessmodel Leer materiaal VO. (2010) Innovatieplatform-VO, VO-raad.
Zie www.vo-raad.nl

² Kennisnet